

oo
7

1445.

22

THESES INAUGURALES
DE
JURE PRINCIPIS
CIRCA HÆRETICOS.

Quas

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. FRIDERICO WILHELMO,
ELECT. BRANDENBURG. HEREDE,
&c. &c. &c.

PRÆSIDE

DN. D. CHRISTIANO THOMASIO,
CONS. ELECT. BRANDENB. & PROF. PUBL. AC
FACULT. JURID. h. t. DECANO,

PRO LICENTIA,

Summos in utroque Jure honores ac privilegia
Doctoralia rite capeffendi,

Publico eruditorum examini submittit,

JOHANNES CHRISTOPHORUS *Rube!*
Advoc. Duc. Sax. Salfeld.

Ad diem XI, Novembr. Anno M. DC. XCVII.

IN AUDITORIO MAIORI,

Horis Ante- & Pomeridianis

RECUSÆ HALÆ MAGDEBURGICÆ LITTERIS SALFELDIANIS. 1712.

(XXI.)

T. HERR IN AUFNAHME

DE

JURE PRINCIPIS CIRCA HÆRETICOS

QVÆ

RECTOR MAGISTRO
RENDISSIMO PRINCIPIS AC DOMINI
DR. FRIDERICO WILHELMO
ELECT. BRANDENB. RO. HERED.

RESIDE

DR. D. CHRISTIANO THOMASIO
CENS. P. BRANDB. & P. H. H. H. H. H.
T. H. H. H. H. H. H. H. H. H. H. H. H.

PRO LICENTIA

JOHANNES CHRISTOPHUS SIMA
ALUM. DR. H. H. H. H. H. H. H. H. H. H.

IN AUSTRO-LICENTIA

.....
.....

B. C. D.

DISSERTATIO JURIDICA.

DE

JURE PRINCIPIS CIRCA
HÆRETICOS.

CAP. I.

De jure Principis circa hæreticos ex hypothesi juris Clericalis.

SUMMARIA.

Definitio hæreseos ad ipsam tractationem necessaria, n. 1. communis tamen obscura est. n. 2. Hæresis in sensu scripturæ quid denotet. n. 3. Quærela communis de imperfectione definitionis hæreseos communis. n. 4. Dissensus nostratum de intellectu fundamenti fidei in definitione hæreseos. n. 5. 6. 7. 8. Novissima nonnemini definitio hæreseos rejicitur. n. 9. 10. 11. 12. 13. 14. Transitus ad verum & perspicuam definitionem hæreseos juridicam. n. 15. Extat ea l. 2. C. de heret. n. 16. in qua explicantur termini dubii per æquipollentes, n. 17. 18. ejusque pamphis exhibetur verbis clarioribus. n. 19. Cleri & Laicorum definitio genuina. n. 20. 21. 22. Definitio Justinianea hæreseos clarior & magis adequata est definitione juris Canonici. n. 23. Clerus in syllogismo hereticali & majorem format & minorem. n. 24. Quid denotet: vel levi argumento dissentire, in definitione hæreseos. n. 25. 26. 27. 28. Non excluditur per illa gravis dissensus, qui describitur & exemptis illustratur. n. 29. 30. 31. Quomodo facillime ex orthodoxo possit fieri

fieri hereticus vel contra. n. 32. Heresis regulariter a Clero oritur. n. 33. 34. Contrahitur definitio hereseos in summam, quod sit dissensus a religione dominante n. 35. & quod ejus oppositum orthodoxia, sit religio dominans. n. 36. Declaratur, quid sit religio dominans. n. 37. 38. Possunt due religiones dominantes esse in una republica, item una religio diverso respectu & orthodoxa esse potest & heretica. n. 39. 40. Causa efficiens principalis hereseos est Clerus, instrumentalis brachium seculare. n. 41. Secundum principia juris Clericalis non datur jus principis erga hereticos, nisi a Clero dependens. n. 42. Jus Clericale est vel Justinianicum vel Canonicum. n. 43. Origo Conciliorum est intentio hereticandi. n. 44. Desinitur concilium. n. 45. Primum conciliorum omnium fuit Nicenum. n. 46. Conventus Apostolorum Act. XV. non recte conciliis annumeratur. n. 47. Quid juris lateat sub autoritate Imperatoria intuitu conciliorum. n. 48. 49. 50. 51. 52. Aliquando tamen extra concilium a Clero heretici effecti. n. 53. 54. Poena hereseos vel ecclesiastica sunt vel civiles. n. 55. 56. Excommunicatio tota ratione effectuum civilis est. n. 57. Hereticis non servanda fides. n. 58. Excluduntur heretici a dignitatibus, n. 59. a jure connubiali, n. 60. jure patrio & filiationis, jure item testamentario. n. 61. Libri hereticorum comburendi & lectores eorum ultimo supplicio puniendi. n. 62. Bona hereticorum confiscantur. n. 63. Excluduntur heretici a jure communi & beneficiis processus judicialis. n. 64. Puniantur varie vivi & mortui. n. 65. Artes Cleri, quibus a brachio seculari leges istas extorsit. (1) Persuasio de privilegiis Cleri pra Laicis, quod Clerus solus sit sors electa Domini: n. 66. quod Clerus sit maritus ecclesie & spiritualis pater: n. 67. quod Clerus solus intelligat mysterium regni DEI, Laici vero Clericis non credentes sint canes & porci: n. 68. quod Clerus debeat praescribere Laicis normam credendi: n. 69. quod Laici non debeant convenire ex desiderio intelligendi scripturas, nec praedicare: n. 70. quod Clerus non debeat corrigi a Laico (ubi nota obiter, asinam Balaami pertinere ad fratres Cleri,) n. 71. quod Laicus non debeat disputare de fide a Clero praescripta, n. 72. multo minus cum hereticis. n. 73. (2) ex priore persuasione profluentes doctrinae variae de heresi,

hæresis, quod hæreticus sit omnis, qui a Clerico pro tali declaratus est, n. 74. quod crimen hæreseos sit mere ecclesiasticum, in quo Laicis gloria saltem parendi sit relicta: n. 75. quod excommunicatio Clericalis sit Apostolica & a Christo ipso introducta: n. 76. 77. 78. 79. quod fides & Christianismus Laicorum consistat in defensione & veneratione Cleri: n. 80. quod ad Principam officium pertineat docere populum ex prescripto Cleri, n. 81. & quod hoc modo possint in legibus ex arbitrio injungere pœnas divinas, n. 82. item, quod vitam æternam consequantur ex sola persecutione hæreticorum: n. 83. quod unicum sit vitium, esse hæreticum, & unica virtus, hæreticos persequi: n. 84. quod illud vitium nullum bonum opus nec martyrium possit extinguere: n. 85. quod omnis hæreticus sit consors diaboli: n. 86. (Origo vivicomburii hæreticorum, n. 87. Fraus Cleri orantis magistratum, ne sanguinem hæretici effundat, n. 88.) quod hæresis sit crimen gravissimum, n. 89. 90. 91. Denique quod remedium adversus hæresin sit iuramentum religionis, n. 92.

§. 1.

On poterimus de jure Principis circa hæreticos tractare, si non exacte sciverimus, quid sit hæreticus. Id autem scire non possumus, nisi sciverimus, quid sit hæresis.

§. 2. Sed definitio communis hæreseos, quod hæresis sit error in fundamento fidei ejus, qui est aut fuit membrum ecclesiæ Christianæ obscurissima est. (a)

§. 3. In sensu vero scripturæ hæresis vel denotat id, quod hodie hæresi adversum & contrarium est, quod liceat hæretificum appellare. (b) vel si pro errore sumitur, denotabit errorem ducentem per se ad faciendâ opera carnis, adeoque directo abducentem a vera & æterna hominum salute, beatitudine & felicitate, h. e. tranquillitate animi, quæ consistit in unione

A 3

spiri-

(a) Diximus in disput. an hæresis sit crimen? §. 4. 5. 6. 7. (b) vid. diſt. diſp. §. 8. p. 25.

spirituali cum DEO. (e) Sed neque hæc etiam significatio est ad palatum jurisprudentiæ ecclesiasticæ.

§. 4. Multa de difficultate hæreticum definiendi conquesti sunt Patres ecclesiæ, conqueruntur hodie passim Theologi. Terrulliani, Augustini, Irenæi, Justinii Martyris, Horneji & G. Calixti sententias de notis hæretici examinarunt jam alii, contententes per horum enunciata hæreticum plene & perfecte definitum non esse. (d)

§. 5. Nostrates communiter volunt, errorem hæreseos debere impingere in fundamenta fidei. Cum vero in ipsâ fundamenti voce lateat ambiguitas, ut eam tollerent alii, errorem circa fundamentum fidei exposuerunt per errorem circa symbolum Apostolicum. (e)

§. 6. Sed cum hæretici venena sua sub sacrâ scripturâ occultare soleant, multo magis ea occultabunt sub isto simbolo, (f) ut taceam, quod jam ab aliis fuit oppositum, hoc pacto Socinianos, Arrianos, Anabaptistas, David Georgianos &c. non fore hæreticos, (g) quod tamen est contra praxin jurisprudentiæ ecclesiasticæ.

§. 7. Sentientes hoc aliqui explicationem explicationis addunt, errorem circa Symbolum Apostolicum esse errorem circa genuinum & catholicum Symboli istius sensum. Cum autem expositio hæc nova expositione opus habeat, addunt, genuinum & Catholicum Symboli Apostolici sensum esse, si juxta phrasin & ductum Symbolorum Nicæni & Athanasiani, ac juxta Ephesinæ & Chalcedoneasis Synodorum sententiam, ullo alio sensu accipiatur & intelligatur. (h)

§. 8. Hic vero opponent haud dubie alii, ita pro hæreticis non fore habendos Pontificios; ita nec Pontificiis Lutheranos & Reformatos fore hæreticos; ita non fore hæreticos omnes illos, quos notat Formula Concordiæ.

§. 9. VI.

(c) *Conf. II. Petr. II. v. 1. 3. 12. seq. Jud. v. 3. 8. 10. 11. 12. 13. 16. 18. 19.*
 (d) *Fr. II. Calix. Tr. de heres. §. 142. seq. p. 167. seq.* (e) *F. II. C. d. l. §. 55. seqq. p. 14. seqq.* (f) *Conf. Calixt. d. l. §. 63. p. 47.*
 (g) *Calixt. ibid. §. 64. p. 48.* (h) *Cal. ib. §. 63. p. 47.*

§. 9. Videmus, novissime post multum laborem istam tradi hæretici definitionem: Hæreticus est Christum professus, qui in Symb. Apost. contentum fundamentum impingit, aliquem ejus Articulum negat, & spreto omni saniori informatione fideliter quamvis monitus, & de errore convictus, pertinaciter tamen resistit, hæresin cum obstinata animi pervicacia tuetur, atque *ad finem usque vite* in ea perseverat. (i)

§. 10. Hic, ut multa taceam, nemo poterit ante mortem judicari hæreticus, quia ante mortem nemo potest dici, quod *ad finem usque vite in pertinacia* perseveraverit, quod tamen ponebatur, ut nota hæretici. Quam diu enim quis est in via ad hæresin, nondum est hæreticus, atque adeo pro fratre, quantumvis periculose is erret, habendus. (l) Hoc vero pacto non poterit unquam aliquis ut hæreticus excommunicari, quam tamen penam hæreticorum defendit & approbat autor definitionis illius. (m)

§. 11. Quin nec ipse autor magnam fiduciam in illa definitione ponit, cum diserte fateatur, eam non esse definitionem omnibus numeris absolutam & perfectam, sed generalem potius descriptionem, quam definitionem, pariter ac alias hæreticorum ac hæresium definitiones ab aliis traditas (n). Quod confirmat valde ea, quæ de obscuritate definitionis vulgaris hæreseos jam diximus. (o)

§. 12. Pariter, cum, quod in communi definitione hæreseos de errore hæretici circa fundamentum dicitur, ab aliis explicetur de errore circa Symbolum Apostolicum, ab aliis de errore circa Symbola Conciliorum œcumenicorum, (p) id confirmat, quod ibidem diximus, obscurum esse in definitione hæreseos terminum fundamenti fidei.

§. 13. Neque tollitur ista vocis obscuritas, si quis fidei fundamentum definire velit, quod sit Deus misericordia in Jesu Christo

(i) Ita Cal. d. l. §. 150. p. 115. seq. (l) Calixt. de pœn. heret. c. 3. §. 21. p. 300. (m) Cal. d. C. 3. §. 15. seq. p. 295. seq. (n) Calixt. de heres. §. 135. p. 117. (o) In dissert. an hæresis sit crimen? (p) Vid. §. 5. & 7.

Christo scripturæ Verbo patefacta, non exclusis divinæ essentiaæ mysteriis, quæ & quatenus clare sunt revelata, atque adeo agnosci possunt. Ut enim multa, quæ hic circa vocem: *non exclusis* &c. dubia sunt, omittam, inter hæreticos & orthodoxos communiter litigatur, an divinæ essentiaæ mysteria in hoc vel illo dicto sint clare revelata, & an secundum hunc vel illum sensum sint agnosçenda. Est enim obscura definitio, quæ rem obscuram non reddit clariorem. Non vero reddit clariorem, si ex definitione applicationes contradictoriaæ ad definitum fieri possunt. Ut taceam, non confundi debere fundamentum fidei in articulo speciali de justificatione, cum fundamento fidei in omnibus articulis, quatenus fides sumitur pro confessione symbolica.

§. 14. Id meretur non taceri, si error circa fundamentum fidei exponendus est per errorem circa Symbola quæcunque, fundamentum fidei non poni in scriptura, sed in Symbolis, adeoque iterum hic valde papizari vel potius Justinianizari. Nam diserte Justinianus (q) profitetur, se quatuor Conciliorum œcumenicorum dogmata *sicut sanctas scripturas* accipere. Nisi quod Justiniani confessio sit sincera & aperta. Hæretices vero sententiam suam de fundamento fidei in symbolis consistente occultare studeant, vel verbis strenuo profitentes, scripturam solam esse normam & fundamentum fidei, vel distinctionibus quibusdam obscuris & nihil significantibus inter normam primariam, & secundariam similibusve, lectoris, præjudicio autoritatis occupati, intellectum obnubilantes.

§. 15. Ergone nihil dicemus de jure Principis circa Hæreticos, quia ignoramus, quid sit Hæresis? Dicemus utique, si modo perspicue & palpabiliter ostenderimus veram hæreseos definitionem. Est autem vera hæreseos definitio, quæ sensibilibiter & facillime potest applicari ad omnes casus, qui hætenus contigerunt, ubi de jure Principis circa hæreticos quaestum fuit. Ergo litigent Theologi, litigent hæretices inter se

(q) Nov. 131. c. 1.

se quamdiu velint, quid sit hæreticus, nos in re juridica quaeremus definitionem juridicam.

§. 16. Ajunt Imperatores, Gratianus, Valentinianus & Theodosius (r) *Hæreticorum vocabulo continentur & latis adversus eos sanctionibus succumbere debent, qui vel levi argumento à judicio Catholicae religionis & tramite detecti fuerint deviare.* Perspicua evadet mens Imperatorum, si singulas definitionis voces expo- fuerimus.

§. 17. Religio hic sumitur pro fide, (s) fides pro confessio- ne. (t) Catholica est, quæ debet omnes subditos obligare, (u) Trames est norma, symbolum, liber symbolicus, &c. (x) Judicium vero idem hic est ac trames.

§. 18. Quemadmodum autem Imperatores judicium sum- mum in rebus fidei tribuebant Clero (y), & ipsa symbola Cle- rum autorem agnoscunt, ita patet, quod deviare a judicio Catho- licæ religionis sit deviare a sententia Cleri (z). Deviare autem de- notat aberrationem eorum, qui in eadem via sunt.

§. 19. Erit ergo hæresis *dissensus etiam levissimus eorum, qui unius sectæ inter Christianos sunt, a judicio Cleri & libris Symbolicis ab ipso, ut sint norma fidei aliorum, confectis (a).*

§. 20. Clerus est status reipublicæ in ecclesia, sub specie devotionis & cultus divini singularem affectans sanctitatem præ aliis statibus (b), & dominium prætendens in horum con-
B
scien-

(r) L. 2. C. de heret. (s) L. 1. pr. C. de fide Catholica. l. 3. pr. eod.
(t) d. l. 1. pr. de fide Catholica. l. 7. §. 4. in fine L. 8. §. 6.
eod. (u) d. l. 1. pr. (x) l. 2. pr. eod. l. 7. §. 4. & 5. eod.
d. Nov. 131. c. 1. (y) l. 4. C. de summa Trinitate. l. 6. C.
de SS. Ecclef. (z) l. 1. §. 1. C. de Sum. Trinit. Gothofr.
ad d. l. 2. C. de heret. cap. 9. de hereticis. l. 3. §. 3. C. de S.
Trin. l. 8. pr. & §. 1. C. de heret. (a) Gothofr. d. l.

scientias (c). Unde & idiomate Germanico dicitur, die Geiſtlichkeit: item Geiſtliche Väter, (d) Beichtväter &c.

§. 21. His opponuntur Laici (e), qui ſunt ſtatus reipublicæ in eccleſia, ſub mundana & parum Chriſtiana vita affectans majorem libertatem agendi præ Clero, & ut hanc obtineat, intolerabilem veris Chriſtianis tyrannidem Cleri in conſcientias patienter ferens. Unde & Germanice dicuntur: Der weltliche Stand/ item: Geiſtliche Söhne und Töchter, (f) item: Beichte Kinder.

§. 22. Quamvis vero jus Canonicum Clericos & Laicos paulo aliter deſcribat (g) nos tamen magis reſpeximus ad rem ipſam, quam ad Canones. Offendit autem experientia, nec aliquis ex noſtris negabit, convenire exacte definitionem Clericorum & Laicorum Clericis & Laicis in Papatu. Non magis ergo attendenda fuit in tali cauſa definitio juris Canonici, quam v. g. definitio Triboniana Juris Naturæ attenditur ab hodiernis ſcriptoribus juris naturæ. Definitiones enim non pertinent ad munus Legislatoris.

§. 23. Ergo quamvis jus Canonicum paulo aliter ipſam etiam hæreſin & hæreticum definiat, (h) ipſi tamen Imperatores acu rem tetigerunt, dum in definitione ſua ſupra recenſita magis ad rem ipſam reſpexerunt. Unde id effecerunt, ut, cum Theologi magis reſpicientes ad obſcuras illas juris Canonici definitiones hæreſeos, inter ſe miris modis de notis hæreſeos earumque applicatione ad caſus obvenientes litigent, Jur-Conſulti perſpicuam hanc imperatorum definitionem ſequentes, facillime eandem ad quosvis caſus poſſint applicare.

§. 24. Cle-

(b) *Can. 1. init. diſt. 30. can. 7. cauſ. 12. qu. 1.* (c) *l. 1. pr. C. de Summ. Trinit. d. l. 2. C. de hæret. (d) l. 42. §. 1. l. 48. C. de Episc. & Cler. (e) d. can. 7. cauſ. 12. qu. 1. (f) d. l. 42. §. 1. l. 48. C. de Episc. & Cler. (g) d. can. duo ſunt genera 7. C. 12. q. 1. (h) *Can. 26. 27. 28. C. 26. q. 3.**

§. 24. Clerus enim, uti formam credendi aliis præscribit, ita & ipse determinat vel per concilia, vel per synodos, vel per concilia Academica, vel etiam per unius potentis in Clero (ut Pontificis), declarationem, aut scripta, quod hic homo, aut hic cætus a fide ecclesiæ, vel symbolo dissentiat. (†) Id est, non tantum in syllogismo hæreticali majorem facit, sed & minorem; non solum docet, quod hæreticus sit, qui contradicit libello Cleri, sed &, cum dubium est, an quis contradicat, nec ne, definit, quod contradicat. Determinatio autem hæc palpabilis est & in sensus incurrit.

§. 25. Nam sæpe evenit, ut tam *levis* sit dissensus a libellis communibus Cleri, ut Laici non partiales vix illum sentiant. Sæpe de literula est, vel voce, aut termino. Si tamen Clerus determinaverit, hunc dissensum esse hæresin, habetur in jure Canonico pro hæresi, id est, ex re levi secundum judicium Laicorum, fit crimen gravissimum. Unde dicunt Imperatores: *vel levi argumento.*

§. 26. Exemplum præbet lis inter Arianos & orthodoxos de voce *ὁμοῦσι* & *ὁμοῖσι*. Et huc pertinet Epistola Constantini M. apud Eusebium (†) ad Alexandrum & Arium, ubi Constantinus dicit, eos *unam eandemque de fide tenere sententiam, ita ut facile possint ad ipsum communionis consensum venire, simulque dissensum utriusque dicit esse de inani quadam questionis particula; esse inanem dissoluti otii certationem, de adeo parvis exiguisque rebus, esse leviculam, esse stultam questionem & de re minimi momenti.* Ita sentiebat Imperator Laicus. At postquam Episcopi in Concilio Nicæno rem aliter determinaverant, ex inani illa re, res tanti momenti facta est, ut, qui salvus esse velit, decretum illud pro vero habere teneatur.

§. 27. Posses etiam *levitatem* dissensus ita interpretari, ut significet, quæstiones Cleri rixantis regulariter tales esse, ut, etiam præterdant, esse quæstiones Theologicas maximi momenti,

B 2

& de-

(†) cap. 9. X. de hæreticis. (i) de Vita Constantini lib. 2. c. 67.

& decisiones suas æquiparandas esse verbo DEI, revera tamen non plus inferant, quam applicationem temerariam terminorum aliquot Philosophicorum (sæpe ex Philosophia paganizante desumptorum,) ad mysteria fidei, quæ ideo sunt mysteria, quoniam philosophice concipi nequeunt: aut torturam etiam verborum scripturæ ad hypothesin aliquam Philosophiæ cujusdam parum sanæ.

§. 28. Paradoxum videretur, si assererem, a Constantini Magni temporibus usque ad tempora reformationis, quæstiones, quæ ad fidem Catholicam pertinere dictæ sunt, & quæ hæreses pepererunt, omnes fere fuisse pure philosophicas, magnam partem metaphysicas & Logicas, adeoque tot hominum myriades non ob causam Dei, sed ob Metaphysicam Aristotelis, aut Platonis, fuisse trucidatos, relegatos &c. Interim paradoxo illo nihil verius. Lege absque præjudicio panarium Epiphanius: Lege Historiam conciliorum. Computa lites in illis de terminis *essentie, persone, hypostaseos, nature, substantie, proprii &c.* Considera, de quibus rebus anathemata dicta sint, v. g. de iis, qui statuunt *antipodes*, qui docent, *terram moveri circa solem.* &c.

§. 29. Non tamen ea intentio Imperatorum est, ut docere velint, semper levem esse dissensum in causa hæreseos: sed sufficere saltem *vel* levem dissensum ad irritationem Cleri, ut aliquem hæreticum declaret. Nam sæpe *gravis* dissentendi ratio subest, ut, cum multi testes veritatis ante reformationem de tyrannide papali, de ambitione & avaritia Cleri testati, ac propterea inter hæreticos relati sunt: Quæ etiam dissentendi ratio subfuit in reformatione Lutheri.

§. 30. Fuit hic gravis dissentendi causa ex parte testium veritatis, quia veritates, quas defenderunt, pertinuerunt ad reparationem salutis publicæ, valde turbatæ per tyrannidem Cleri in conscientias: Ex parte Cleri contra gravis ratio dissentendi & hæretificandi fuit habita, quod veritates illæ, ventres & capita, ac marsupia clericorum, & sic vitam clericalem peterent.

§. 31. Cum tamen non ere fuerit, veras causas anathematum Laicis manifestas facere, in Conciliis & libellis condemnatoriiis

toris *leves* illæ diffensiones *Metaphysicæ*, vel *similes*, *sub specie* *genuinum causarum* fuere *prætextæ*, uti *fere* & *Reges seculi* in *Manifestis*, quæ *vocant*, raro *causas genuinas belli* scribunt, sed *prætextus*.

§. 32. Quamvis autem *Clerus* semper clamaverit, unam *debe*re esse *fidem*, ac unam *religionem*, unumque *adeo symbolum*, ostendit tamen *historia*, *fidem Cleri* ejusque *symbola* infinitis *modis variasse*, adeo ut, ni fallor, *Hilarius scripserit*: olim *Christianos* *fidem præstitisse*, nunc cum *nullam fidem habeant*, eos nihil *facere*, quam ut *fidem scribant*. *Observandum* *adeo*, terminos *hæreseos* & *hæreticorum* *variare* pro *diversitate* *symbolorum*, *adeoque* *facile evenire posse*, ut *ex orthodoxo fiat hæreticus*, *vel contra*, non prout ipse, sed prout *symbolum* *variaverit*.

§. 33. Scilicet origo *diffensus*, unde *hæresis* *oritur*, inter *Clerum* ipsum est, (1) *Laici* saltem *postea* *sub promissione* *remissionis peccatorum*, vel etiam *sub spe* *lucris temporalis*, in *partes tracti* sunt, ut *brachium seculare* *assistat* *decisioni Cleri*, eamque *exequatur*. Non tamen *per istam executionem* *extinguitur* *hæresis*, sed saltem *reprimitur* *aliquo modo ad tempus*, *graviore* *vires sumtura* *suo tempore*, quo magis *affectus ebullire solent*, qui *violentia externa* *impediti* sunt. *Manet enim* *alteri parti Cleri*, pro *hæretico* *declarati*, *alta mente* *repositum* *judicium* *Paridis*. Hinc *operam* *dat*, ut vel *mortuo* *Principe*, vel etiam *vivente* *adhuc*, *brachium seculare* *trahat* *in suas partes*, & sic *decreta priorum*, *decreto contrario* ac *nova hæretificatione* *destruat*.

§. 34. Patet res vel *ex exemplo* & *historia* *Arianismi*, & *Conciliorum Nicæni* ac *subsequentium*: *Modo enim* *Clerus* *Ario* *adharrens*, modo *factio Alexandri* *alteram partem* *declarabat* *hæreticam*, prout *modo Imperatores* *huic*, modo *illi faventes* *existebant*. Et *docet* *vita* *Constantini*, tam *misere* *hunc principem* *Cleri* *astu* *fuisse* *deceptum*, ut, quamvis *Catholici* *com-*

B 3

muni-

(1) Est pulcher textus in l. 15. C. de Episc. & Cler. ubi glossa vocem clericos exponit, sive hæreticos. Conf. can. Transferunt 37. C. 26. q. 3.

munitur de ejus assensu gloriari soleant, justissimæ tamen sub-
sint rationes suspicandi, eum, ut Arianum, fuisse mortuum.
Quàmvis non negem, eum ipsum ignorasse, quis & qualis esset.
Ita subtilitatibus Metaphysicis utrobique; doctrinam fidei obscu-
raverat Clerus, ut Laici tricas illas non intelligerent, nec quære-
batur amplius de Christianismo & sensu scripturæ sacræ, sed de
sensu symboli Nicæni, quod norma scripturarum factum erat.

§. 35. Quodsi ergo dicta de juridica definitione hæreseos
in summam velimus contrahere, convenientissime dicere
poterimus: HERESIN esse DISSENSUM A RELIGIONE
DOMINANTE.

§. 36. Et cum oppositorum opposita sit ratio, hæresi vero
unanimes consensu opponatur orthodoxia, (m) & Catholica re-
ligio, simul perspicuum erit, orthodoxiæ non meliorem posse
tradi definitionem juridicam, quam, quod ORTHODOXIA
SIT RELIGIO DOMINANS. (n)

§. 37. Et jam adeo nihil restat, quam, ut religionis domi-
nantis vocabulum ab omni ambiguitate liberemus. *Religio do-
minans* non est, cui Princeps, aut major pars populi addicti sunt.
Possit enim Princeps, aut major pars populi, religioni alicui
addictus esse, ut subditis tamen, aut minori parti populi relin-
quatur libertas sentiendi; tum neutra religio dominans, neutra
hæretica, neutra orthodoxa in sensu juridico.

§. 38. Requiritur ergo ad religionem dominantem, ut ejus
Clerus velit dominari in conscientias, & habeat intentionis suæ
in serviens brachium seculare, vel Principis, vel majoris partis
populi. Hoc est, ut intentionem dominandi habeat, & vires.

§. 39. Poterit ergo contingere, ut *duæ vel plures religiones do-
minantes* sint in una republica, si videlicet plures diversi cœtus
sint, quorum singulorum Clerus velit conscientias aliorum im-
perare, & potentia seculari sit suffultus. Tum ergo non mirari
debebis, si *singula diverso respectu simul sunt hæretica & orthodoxa.*
Orthodoxæ, quatenus dominantur, & una alteram persequitur:
Hære-

(m) l. 10. C. de hæret. (n) l. 1. §. 1. de Sum. Trinit.

Hæreticæ, quatenus inter se dissentiunt, & una ab altera patitur.

§. 40. Uti vero hoc non potest non turbas multas dare in republica, ita, si per pacta pacis Laici tolerantiam mutuam stipulentur, murmure contra Clero, pro orthodoxis singulæ nabentur, in sensu juridico. In sensu Clericali vero singulæ orthodoxæ sibi erunt, hæreticæ Clero alteri.

§. 41. Patet vero ex dictis, quod *causa efficiens* hæreseos, eaque *principalis*, sit Clerus, brachium vero seculare sit mera *causa instrumentalis*. (o)

§. 42. Ergo secundum principia juris Clericalis nullum jus Principi erga hæreticos competit, nisi a Clero dependens. Unde in hoc capite saltem videndum, quid Clerus, Principem jure circa sacra spolians, in jure illo cum hæreticis agi velit.

§. 43. Voco autem jus Clericale, quod tyrannidi Cleri in conscientias favet, eique legibus & statutis suppetias fert. Ejus duæ sunt species, quarum autoritate & testimonio hic utemur, jus Justinianæum & Canonicum. Nam jus Justinianæum in negotiis ecclesiasticis totum Pontificium est. (p)

§. 44. Diximus hæreticum esse, qui deviat a judicio Cleri & ejus libris. (r) Quodsi Laicus id faciat, aut etiam paucissimi ex Clero sine asseclis, tum res jam constat. Quodsi plures ex Clero dissentiant ab aliis, ut clarum evadat, quænam religio sit dominans, & quænam pars alteram pluralitate vincat, declaratione publica opus est. Id quod fit in *Conciliis*, vel *Synodis*. Quorum adeo habes *originem*.

§. 45. Est enim *Concilium* conventus Cleri, sub autoritate Principis vel directo, vel sub aliis prætextibus institutus, eum in finem, ut dissentientes a se hæreticos declarent, & ope brachii secularis coerceant. Probatur definitio applicatione ad singula Concilia.

§. 46. Rd.

(o) Vid. l. 7. & 8. C. de Summ. Trin. Nov. 42. in princ. & sine cap. ut inquisitionis de heret. 17. in 6. (p) vid. Cornelii a Rynibelen *Juristam Romano-Catholicum per integr.* (r) *Suo* pro §. 18.

§. 46. Ratione temporis originem sumserunt sub Constantino M. qui primus libertatem hereticandi Clero concessit, cujus adeo illustre specimen ediderunt in Concilio Nicæno. (r)

§. 47. Nam conventus Apostolorum (r) non accurate primum Concilium appellatur, aut inter Concilia refertur, (u) quia 1] non erat de credendis, sed faciendis, 2] agebatur ex compromisso, 3] unanimiter, non per majora, nec per judicium Cleri, 4] absque ulla coactione partis, &c. Neque conventus Episcoporum ante Constantinum, Concilia sunt proprie dicta, (x) quia non fiebant autoritate Imperatoria, & carebant executione brachii secularis, nisi quod ex postfacto adversus Paulum Samosatenum imploraverit opem Aureliani Imperatoris Clerus dissidens. (y)

§. 48. Per *Autoritatem Imperatoriam*, sub qua in Conciliis hæretici facti sunt, intelligo assensum Imperatorum, confirmationem, nominis commodationem in convocando Concilio, uno verbo, executionem voluntatis Clericalis. Nec diffitetur jus Canonicum, legitimam Conciliorum congregandorum potestatem & autoritatem esse penes sedem Apostolicam, (z) aut Clerum, (a) nec repugnat valde jus Justinianæum. (b)

§. 49. Neque multum ex legibus Imperatoriis lucrabuntur adversus postulata Cleri, qui forte adducere volent, per præcepta Imperatorum convocata esse Concilia, (c) Cum per præcepta talia nihil aliud intelligatur, quam quod Clerus nomen Imperatoris usurpaverit ad terrorem incuriendum alteri parti. Neque adeo hic videndum, cujus nomen præferat convocatio, (d) quam, quis sub hoc nomine lateat.

§. 50. Non

(s) *Can. 1. in pr. dist. 15. Lancell. Instit. Jur. Canon. l. 1. tit. 3. §. 2. Dissent. Ziegl. ibid.* (r) *Act. XV.* (u) *Conf. Grat. de Imp. Sum. Pot. circa Sacra. c. 7. n. 2. Diff. Ziegl. d. l.* (x) *Diff. Ziegl. d. l.* (y) *Euseb. Hist. Eccles. lib. 7. cap. 24.* (z) *Dist. 17. in summ. in fin. & can. 1. & seq. d. Dist. Lancell. l. 1. t. 3. §. 2.* (a) *Lancell. d. l. §. 5. & 6.* (b) *Nov. 123. c. 10.* (c) *l. 4. c. de Summ. Trin.* (d) *Quod tamen Lancellotto opponit Ziegl. ad d. §. 2. lib. 1. tit. 3. p. 14.*

§. 50. Non imputatur actio illi, qui violentia adactus egit, qui resistere non potuit, qui metu incusso bona fide egit. Metus in virum constantem cadens varius est. Ei annumeratur metus carceris, quidni metus gehennæ, metus excommunicationis, metus rebellionis?

§. 51. Nec multum lucrabitur Princeps isto jure convocandi, si non habeat jus definiendi. Convocationis enim jus absque jure cognitionis & sententiæ, saltem ministeriale est. At cognitionem & definitionem soli Clero reliquerunt Imperatores, eorumque decreta, tanquam oracula exosculati sunt. (e)

§. 52. In tantum, ut nulli, sive Clericorum, sive Laicorum, permissum fuerit, ne hiscere quidem contra ejusmodi decreta, aut de eorum veritate publice inquirere, vel viva voce, vel in scriptis, ne videlicet reverendissimæ Synodi judicio injuria fiat, si quis semel judicata & recte disposita, revolvere & publice disputare contenderit, (f) h. e. ne ullo modo Cleri & Conciliorum ejus infallibilitas, vocetur in dubium.

§. 53. Non tamen putandum, semper a Clero per Concilia hæreticos fuisse effectos: sed saltem quoties e re visum fuit, & quoties sperarunt, se pluralitatem votorum obtenturos. Si talis spes vel non, vel nondum adesset, in dissentientes absque concilio a Clero, fiducia, vel populi, vel imperatorum suffulto, sævitum est.

§. 54. Ita notum est, Alexandrum ante Concilium Nicænum, & antequam de eo cogitatum esset, privata autoritate exautorasse Arium, eumque ex civitate ejecisse. (g) Ita nota vox Nestorii, tum quidem adhuc orthodoxi & insignis hæreticorum flagelli, ad Imperatorem Theodosium: Mihi, o Imperator, terram hæreticis purgatam tribue, & ego tibi cælum retribuam. Tu mihi in profigandis hæreticis subveni, & ego tibi in profigandis Persis subveniam. (h)

C

§. 55.

(e) l. 14. C. de Episc. & Cleric. Nov. 42. pr. Nov. 123. c. 10.

(f) l. 4. C. de Summ. Trinit. (g) Histoire de Concile de Nicée p. 15.

(h) Socrates hist. eccles. l. 7. c. 29.

§. 55. Et ut eo magis appareat, de nulla alia re Clerum magis unquam fuisse sollicitum, quam de conservanda sua auctoritate & infallibilitate, nullius facile criminis tot enormes & variantes deprehendes pœnas, quot in legibus memorantur pœnæ hæreseos, ut adeo, si velis ex pœnis de delicto judicare, non possit non hæresis esse crimen enormissimum.

§. 56. Dividunt communiter in *Ecclesiasticas* & *Civiles*. Quæ etiam divisio tolerari poterat, si modo per *Ecclesiasticas* non intelligas eas, quæ armis ecclesiæ spiritualibus inflictæ sunt, & in hæreticis efficaciam habuerunt spirituales, sed quæ a Clero dictatæ sunt, aut immediate impostæ, suffragantibus tamen subinde legibus Civilibus & adminiculante brachio seculari. Ratione enim effectus omnes ecclesiasticæ pœnæ civiles sunt; Quare nec vitio nobis vertetur, si in hac mixtura distinctionem illam in recensione harum pœnarum non adeo exacte observaverimus.

§. 57. Eminent autem inter eas Excommunicatio, eaque non intra terminos exclusionis a societate ecclesiastica permanens, sed exclusio ab omni consortio civili, (i) exemplo prætenso Johannis Evangelistæ, intuitu Cerinthi, (l) stabilita, ac horrendis ceremoniis peracta, (m) & maledictionibus ad omnia loca, actiones, membra corporis & sensus extensis, adjunctisque adjurationibus execrandis, (n) ex Judaismo in Christianismum translatis. (o) Quæ excommunicatio extenditur etiam ad receptatores & defensores hæreticorum. (p)

§. 58. Quæ adeo cum summam infamiam inferret, (q) non poterant non ejusmodi excommunicationem sequi & alii

effe-

(i) *Albasp. Obs. Eccles. n. 2. Can. Apost. 11. Conc. Laodic. can. 33. Carthag. IV. c. 73. Arelat. II. c. 30. Avern. can. 6. & 11. Epau. can. 15.*
 (l) *Euseb. lib. 3. hist. eccles. c. 22.* (m) *Can. debent 12. C. 11. qu. 3.*
 (n) *Vide que ex Concil. Aquisgran. an. 816. excerptis Boxhornius in Hist. Univ. & ex hoc refert Agid. Strauch. dissert. de prisca eccles. in censur. hæret. equitate §. 19.* (o) *Simuch. d. l. §. 20.* (p) *Cap. §. X. de hæret. (q) l. a. §. 1. C. de Sum. Trin. ibiq. Da.*

effectus, infames alias concomitantes, & cum excommunicatio summa species infamiae sit, adhuc majores; quales sunt; haereticis non esse servandam fidem, (r) in tantum, ut nec subditi Domino amplius teneantur, sed ab ejus obsequio liberati sint. (s)

§. 59. Quod haeretici ad dignitates & officia publica non admittantur, (t) unde nec haereticus potest fieri Imperator. (u) Et filii quoque haereticorum usque ad secundum gradum paternae lineae & primum maternae, sunt inhabiles ad officium publicum & beneficium ecclesiasticum. (x)

§. 60. Ob haeresin possunt sponsalia rescindi & matrimonium contractum solvitur, (y) nec mulieres haereticarum gaudent privilegio dotis, (z) ac mulier scienter haeretico nubens, dotem amittit, eaque fisco applicatur. (a)

§. 61. Amittunt patriam potestatem haeretici, (b) & praeterea haeresis est inter justas exheredationis causas, tam intuitu patris quam filii. (c) Imo in genere haeretici non possunt succedere, nec ab intestato, nec ex testamento, (d) nec legatum, aut fideicommissum accipere, (e) licet sit testamentum militis. (f)

§. 62. Libri eorum prohibentur & igne comburi jubentur, imo & illi, qui eos legunt, ultimo supplicio puniri. (g)

§. 63. Bona haereticorum, si Laici sint, confiscantur, etiam post mortem, si Clerici, eorum bona ecclesiis, a quibus stipendia receperunt, applicantur. (h)

C 2

§. 64. De-

(r) Ita decretum in Conc. Const. ann. 1414. (s) c. ult. X. de haeret.
 (t) Nov. 37. Nov. 45. praesat. l. 13. pr. C. de haeret. l. ult. C. de postul.
 (u) Cap. Venerabilem 34. X. de Elect. & El. pot. (x) Cap. 15. de haeret.
 (y) l. 16. C. de Episc. aud. 4. 5. C. de Spons. cap. 6. X. de Divort.
 (z) Nov. 109. c. 1. (a) cap. 14. de haeret. in 6. (b) c. 2. in f. de haeret.
 in 6. (c) Nov. 115. c. 3. §. 14. & c. 4. §. 8. (d) l. 19. C. de haeret.
 (e) l. ult. C. eod. Novell. 144. c. 1. qua abrogat Nov. 129. (f) d. l. ult.
 Cod. l. 5. C. de testam. milit. (g) l. 3. §. 1. C. de S. Trin. l. 6. §. 1.
 l. 8. §. 5. C. de haeret. Nov. 42. c. 1. §. 2. (h) c. 13. §. damnati de
 haeret. c. 8. §. penult. de haeret. in 6. c. ult. de praescript. in 6.

§. 64. Denegatur eis auxilium Advocatorum & Notariorum. (i) Contra eos admittuntur etiam excommunicati ad testimonium, imo non opus est, ut testium & accusatorum nomina iis publicentur. (l) Testis in causa hæretici falsum deponens, licet perjurus sit, probat dicendo contrarium. (m) Ipsi non admittuntur ut testes contra orthodoxos. (n) Beneficium seu Rescriptum, si quod impetraverunt, non valet. (o) Præsidentes regimini alicui, etiam ii, qui de facto tantum, & non de jure jurisdictionem habent, contra hæreticos justitiam exercere debent. (p) Appellationis & defensionis beneficio non gaudent. (*)

§. 65. Potest hæreticis decerni poena exilii. (q) Damnantur etiam ad perpetuos carceres. (r) Imo ultimo supplicio afficiuntur. (s) Et denique honesta sepultura eis denegatur. (t)

§. 66. Cæterum variis persuasionibus usus est Clerus, ut Imperatores in partes traheret, & ut illi tyrannidem Cleri in conscientias non solum non reprimerent, sed etiam adjuvarent. Initio fundamenti loco posuerunt, Clerum solum esse sortem electam domini, esse reges, qui se & alios in virtute regere & ita in Deo regnum habere debeant, idque designare coronam in capite; Laicos autem esse aliud genus Christianorum: Hos salvari posse, si vitia benefaciendo evitaverint, & oblationes super altari apponant, ac decimas reddant. (u)

§. 67. Episcopos autem ex Clero esse maritos sanctissimæ ecclesiæ, eique tanquam uxori debere adherere, omnium vero fidelium esse spirituales patres, aut certe loco liberorum omnem Christianum & orthodoxum habere populum, i. e. Laicos. (x)

§. 68. Cle.

(i) C. 11. de hæret. (l) c. 5. eod. c. ult. eod. in 6. (m) c. 8. §. licet. eod. (n) l. penult. C. de hæret. (o) l. 5. in fin. C. eod. (p) c. 6. de hæret. (*) c. 17. de hæret. in 6. c. 11. X. cod. (q) l. 5. C. de hæret. l. 8. §. 2. eod. (r) C. 15. de hæret. (s) l. 5. §. 1. l. 8. in fine l. 11. 12. pr. 16. C. de hæret. (t) c. 8. de hæret. (u) can. duo sunt generum 7. C. 12. q. 1. (x) l. Omnem 42. §. 1. l. sanctissimus 48. C. de Episc. & Cler. d. Can. 7. C. 12. q. 1.

§. 68. Clero ergo soli datum esse noscere mysterium regni DEI, laicis autem in parabolis. Laicos autem esse simplices & indoctos, nec præsumere posse, quod possint pertingere ad subtilitatem sacræ scripturæ, unde nec illis arcana fidei sacramenta esse exponenda, quia sanctum non dandum sit canibus, neque margaritæ mittendæ sint ante porcos. Porcos tamen non esse & canes, qui margaritas, i.e. doctrinas & parabolas cleri, gratanter accipiant. (y)

§. 69. Quemadmodum vero patres carnales præscribunt liberis agenda, eosque erudiunt, ita ex dictis sequebatur: Clerum etiam præscribere debere Laicis, quid credere debeant. Inde nata est fides formularia. (z)

§. 70. Ut autem hæc fides formularia legis efficaciam haberet, interdicebatur Laicis, ne ex desiderio intelligendi scripturas & studio, secundum eas adhortandi, convenirent, quin potius ejusmodi conventus habebantur pro conventiculis occultis, & qui officium prædicationis Christi sibi usurparent, solis tamen sacerdotibus competens. (a) Si quis contra fecisset, pro hæretico habebatur. (b)

§. 71. Neque licebat Laico reprehendere Clericum male agentem, neque admittebatur excusatio, quod asina reprehenderit Prophetam, aut, quod Christus dixerit, quis ex vobis arguet me de peccato? Distinguendum enim esse dicebat Clerus, inter correptionem fratris, quorsum pertineat reprehensio Balaami ab asina facta, & inter reprehensionem manifestam patris spiritualis, nisi forte prælatus sponte de sua confisus innocentia, subditorum se accusationi supponat, quorsum pertineat exemplum Christi. (c)

§. 72. Majus vero piaculum esse censebatur, si quis ea, quæ semel circa fidem definita erant, aut vellet in dubium vocare, C 3 aut

(y) cap. 12. in schol. infer. 1. 2. X. de heret. (z) l. 1. 2. 5. 6. C. de Summ. Trinit. (a) cap. 12. & 14. de hereticis. (b) arg. rubr. d. 1. de heret. junct. can. 35. caus. 24. qu. 3. (c) d. cap. 12. de heret.

aut de iis disputare, sive publice, sive privatim, sive Clericus esset, sive Laicus. (d)

§. 73. Inde vero sua sponte fluebat, quod nec liceret disputare de fide cum ipsis hæreticis, (e) & adeo nec ipsos audire, aut eorum defensionem suscipere. (f)

§. 74. Nihilominus tamen hæresin esse pertinaciam & demerentiam animi obstinatoris, (g) & hæreticum esse, quemcunq; Romana ecclesia, vel singuli Episcopi cum consilio clericorum hæreticum declaraverint. (h)

§. 75. Ex his etiam sequebatur, crimen hæreseos esse mere ecclesiasticum, adeoque Laicis nequaquam permissum esse, ut ipsi de eo quoquo modo cognoscerent, vel judicarent, sed officium inquisitionis in causa hæreticæ pravitatis ad solum clerum ita pertinere, ut nec liceret magistratui, captum hæreticum eximere ex potestate inquisitorum, aut a carcere liberare, aut executionem ab inquisitore injunctam detrectare, sub pœna excommunicationis, & si excommunicationem per annum sustinuerit, sub pœna ipsius hæreseos. (i)

§. 76. Et ipse quidem Clerus excommunicationem hæreticorum apostolicæ autoritatis exemplo defendebat, ut ex quo didicerit, errantium & in errorem mittentium spiritus, tradendos esse Satanæ, ut blasphemare dediscant. (l)

§. 77. Quin & inculcabat: oportere nos Evangelici meminisse mandati, quo ab ipsa veritate præcipiatur, ut, si nos oculus, aut pes, aut dextra scandalizaverit, manus a compage corporis auferatur, quia melius fit his in ecclesia carere membris, quam cum ipsis in æterna ire supplicia. (m)

§. 78. Illud

(d) l. 4. C. de Sum. Trin. l. 15. C. de Episc. & Cler. c. 2. de hæret. in 6.
 (e) can. 36. C. 24. q. 3. (f) cap. 11. de hæret. (g) l. 2. C. de Summ. Trin. (h) cap. 9. de hæret. (i) cap. 17. de hæret. in 6. junct. cap. 8. 11. 12. eod. & Clem. 1. 2. eod. (l) can. Apostolica 13. C. 24. q. 3. (m) Can. illud sanc. 34. C. 26. qu. 3.

§. 78. Illud notum in vulgus est, quod pro defendenda excommunicatione, vel etiam relegatione in omnium ore esse soleat dictum Apostoli: hæreticum hominem post primam & secundam correptionem devita. (n)

§. 79. Quod si quis eos urgeret, quod contra Evangelicam parabolam facerent, ubi Christus iusserit, zizania non esse eradicanda, respondebant, eundem Dominum aperte alibi excommunicationem fieri jubere, dicentem: Frater, qui corrigitur ab ecclesia, & non obedit, sit tibi tanquam Ethnicus & publicanus. Hinc autem apparere liquido, aliud esse excommunicationem, aliud eradicationem: excommunicationem enim esse disciplinam. (o)

§. 80. Quod vero pœnam temporalem a Laicis, id est, Imperatoribus & magistratibus exequendam attinebat, docebant: vigorem ecclesiasticum debere sustineri ab imperiali fortitudinis potentia, (p) testimonia fidei & charitatis Principum Laicorum eminentia & præcipua esse, si Cleri reverentia observetur, & ei cuncta subjiciantur, (q) unde fundamentalis prope articulus fidei Principum Laicorum erat, quod certissime crederent: Cleri puritatem & decus & ad Dominum Jesum Christum fervorem, & ab ipsis missas perpetuas preces, magnum favorem & incrementum reipublicæ præbere, & quanto plus rebus illorum accedat honestatis & decoris, tanto magis etiam rempublicam augeri. (r)

§. 81. Ne vero Principes sentirent, ita revera eos fieri subditos Cleri, confundebant aperte sua Doctorum officia cum officio Principis, & uti imperium hac parte ad se rapiebant, ita per mittebant Principibus, sed qui sputa eorum lingerent, ut decentium officia in legibus præ se ferrent, decere arbitranter imperium, ut subditos de religione commonefacerent, ita enim & pleniorum acquiri salvatoris benignitatem, si quando & ipsi Prin-

(n) Can. dixit 29. ibid. (o) can. Notandum 37. ibid. (p) c. 9. in Schol. i. infer. de heret. (q) l. 8. pr. Cod. de Summ. Trinit. (r) l. ult. princ. C. de Episc. Anas.

Principes pro viribus ipsi placere studerent, & suos subditos ad eam rem instituerent. (s)

§. 82. Hinc etiam non infrequens est in legibus Imperatoris, quod hi minentur penas divinas, leges eorum transgredientibus. (t) quod alias ad officium Doctorum pertinet, impunitibus penas divinas annunciare. Et fiebat aliquando ista penarum divinarum comminatio, cum quadam quasi blasphemia, ac si Deus Vassallus Imperatorum esset, qui pro eorum arbitrio penas cœlestes inferre teneretur. (u)

§. 83. Ac, ut eo obsequiores se præberent hac parte Principes Clero, Clerus rursus ipsis permisit vitæ quamcunque licentiam, absolutionem peccatorum & vitam æternam promittens, si modo hæreticos strenue persequantur atque extirpent. (x)

§. 84. Fiebat inde unica virtus, hæreticos persequi, item & unum vitium, esse hæreticum, i. e. dissentire a Clero. Hinc de hæreticis prædicabant, quod sint caupones, qui aquam vino commisceant & virus draconis in aureo calice Babylonis propinent, habentes secundum Apostolum speciem pietatis, virtutem autem ejus penitus abnegantes. (y)

§. 85. Docebatur ulterius, quod omni homini, qui ecclesiæ Catholicæ non teneat unitatem, i. e. qui saltem in uno fidei articulo, seu ecclesiæ Sacramento erraverit, neque baptisimus, neque eleemosyna, quantumlibet copiosa, neque mors pro nomine Christi suscepta, proficere possit ad salutem. (z)

§. 86. Docebant: firmissime tenendum esse, & nullatenus dubitandum, omnem hæreticum, vel schismaticum, cum diabolo, & angelis ejus, æterni ignis incendio participandum, nisi ante finem vitæ, catholicæ fuerit incorporatus & redintegratus ecclesiæ. (a)

§. 87. Un-

(s) l. 3. primo. C. de Summ. Trinit. (t) l. 47. §. 1. l. 49. §. 8. C. de Episc. & Cler. & passim. (u) l. ult. in fin. verbis: ex cælo volumus C. de Ep. aud. (x) Cap. 13. vers. Catholici vero. de heret. (y) c. 10. in schol. infer. eod. tit. (z) c. 3. eod. ex Augustino, junct. c. 8. eod. in 6. (a) l. c. 3. ex Augustino.

§. 87. Unde forte ortum duxit, quod hæretici de consuetudine ignis pœna cœrceantur. Quamvis alii Dd. eam pœnam putent esse fundatam in autoritate Evangelii-cum Evangelium doceat, [b] si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palmes, & arefcet & colligent eum, & in ignem mittent. [c]

§. 88. Cum tamen non conveniat mansuetudini Clericali, sanguinem hominis effundere, solent adhuc hodie inquisitores obtestari magistratum, cum ei hæreticum puniendum tradunt, ne sanguinem ejus effundat, sed ut saltem vivum comburat. [d]

§. 89. Docebant insuper, quod hæresis sit crimen gravius crimine incestus & defraudationis vectigalium. [e]

§. 90. Et jam antiquitus Clerus Imperatoribus persuaserat, ut hæresin voluerint esse publicum crimen, addita illa ratione, quia, quod in religionem divinam committatur, (i. e. per hæctenus deducta, in Cleri formulas,) in omnium feratur injuriam. [f]

§. 91. Et cum adeo Imperatoribus persuassent, ipsorum dicta esse ipsius Dei dicta, sua sponte etiam sequebatur, crimen hæreseos esse gravius crimine læsæ majestatis, vel certe æque grave, [g] esse immanissimum sacrilegium. [h]

§. 92. Denique postquam ita animis Laicorum persuaserat Clerus, eis omnia credendi, quæ vellent credi, non difficile fuit, iis etiam illud addere, ut Principibus persuaderent, ad dignitates publicas neminem admittendum esse, nisi prius juramentum religionis præstitisset. Quod, etsi ab initio erat saltem juramentum confessionis, [i] mox tamen exinde etiam juramentum professionis, aut promissionis effectum est: [j]

Quorum utrumque tamen & communi juramentorum naturæ & principiis Evangelii repugnare, ostendet caputsequens.

D

COROL-

(b) *Joh. 15.* (c) *Ant. Perez. in Cod. tit. de heret. n. 3.* (d) *voyez l'histoire de l'Inquisition de Goa.* (e) *c. 19. de heret. in 6.* (f) *l. 4. §. 1. C. h. t.* (g) *l. 4. §. 4. C. eod.* (h) *l. 8. §. 5. C. eod.* (i) *l. jubemus 19. l. nemo militet. 20. C. de Episc. aud.* (j) *auth. statuumus C. eod.*

COROLLARIA.

I.

NE occasio calumniandi remaneat, acsi in iis, qua subinde de artibus aut personis Cleri in disputatione diximus, male, aut parum aequè, sentiamus de Ministerio ecclesiastico, notandum, tantam esse differentiam inter Clerum & Ministerium Ecclesiasticum, quanta est inter fures, aut homicidas, & inter bonos pastores.

2. Ministerium ecclesiasticum enim est status ecclesie in republica docentium, qui a cœtu Christianorum ad id rite electi & constituti sunt, ut nomine & jussu ecclesie publice prædicent verbum Dei, & Sacramenta administrent, secundum ritus adiabboros a Principe præscriptos.

3. Clerus dominium querit in conscientias reliquorum membrorum. Minister ecclesie gloriam suam in eo querit, ut sit minister reliquorum membrorum. Matth. 23, vers. 11. 1. Cor. 3, vers. 5.

4. Distinctionem ecclesie in Clericos & Laicos, improbarunt jam publice multi Theologi & Fidei Evangelici. At distinctio in docentes (quales ministri sunt) & auditores, fundata est in jure divino.

5. Uti ergo docentium, qua docentes sunt, relata sunt auditores, ita qua ministri sunt, correlatum est caput ecclesie invisibile Christus, & reliqua membra, quorum fratres sunt, non patres spirituales. Matth. 23, v. 9.

6. Quatenus vero ecclesie est in republica, ministri ecclesie aequè subditi sunt Principis, ut auditores.

7. Actio

7. Actio injuriarum, quanta quanta est, repugnat Christianismo, quia tendit ad vindictam privatam.

8. Si Clerus in ecclesia evangelica velit inquisitione sacra adversus aliquem procedere, non cogitur is Clero edere cogitationes suas de rebus ecclesiasticis & sacris, quia hoc omni juri repugnat. Quodsi Clerus autoritate Principis eam in rem uti velit, justissima subsunt cause, istam editionem humillime coram Principe deprecandi.

9. Qui delictum aliquod denunciavit, ac denunciationem suam probare est paratus, ab omni actione injuriarum denunciati liber est, etiamsi magistratus politicus, sive ex justa, sive injusta causa inquisitionem instituere velit.

10. Hæreticus quicumque homo tamen est. Ergo ei jura natura communia debentur. Non est ledendus, non contumelia afficiendus, pacta ei sunt servanda, ergo & officia humanitatis exhibenda.

11. Tolerare hæreticum juxta se in republica est ad minus officio humanitatis. Ergo qui tolerantiam denegat, revera inhumanus & crudelis est. At in homine inhumano & crudeli non potest habitare Spiritus mansuetudinis & humanitatis.

12. Nullus tanquam hæreticus, cum sit innocens, obteratur, nec expositum eum ad contumeliam religio qualiscunque perficiat. arg. l. Nullus 14. C. de Judæis & Cœlicolis,

CHRISTIANUS THOMASIVS
Jctus, Consiliar, Elector. Brandenb. ac Facult,
Jurid. p.t. Decanus,
LECTURIS
S. P. D. & O. P.

B. C. D.

Quamvis communiter doceatur, in regimine ecclesiastico vitanda esse duo extrema, quorum alterum Cæsaro-Papiae nomine insigniunt, alterum Papo-Cæsariam appellant, neminem tamen haec tenus invenire licuit, qui perspicue ista duo vitia inter se secernere docuerit. Quomodo vero evitari poterunt eadem, si non intelligantur aut sentiantur? Quid juvat, quod omnes ore profiteantur, ea esse fugienda, si tamen multi eadem vel alterutrum eo securius committant, quod ob ignorantiam communem quilibet negare audeat, se id facere, quod ore condemnaverat? Video quidem communiter isthac vitia distinctione inter externa & interna potestatis ecclesiasticae secerni, sed video etiam ea distinctione parum profici. Dicunt: Principibus competere potestatem circa externa in ecclesia, Clero potestatem circa interna: Cæsaro-Papiam evadere, si Princeps etiam circa interna se velit immiscere, Papo-cæsariam, si Clerus velit disponere de externis, aut etiam rebus aliis ad ecclesiam non pertinentibus. Bene haec omnia, si modo illa externa & interna ecclesiae ita evidenter sejuncta essent, ut non confusio eorum, etiam a docentibus, esset metuenda, & si modo hoc pacto non per se obscure exponeretur id, quod jam satis obscure erat. Rejecimus eam ob causam hanc distinctionem jam alibi. Et quamvis ea rejectio multis displicuerit, praecipuis, quorum

rum intererat, Laicis in doctrina juris ecclesiastici oculos non aperiri, vel ex præfenti tamen materia dicta a nobis illustrari possunt. Papo-cæsaria exemplum omnes fere non nisi in Papa quærunt, cætus evangelicos eo vitio immunes esse communis fabula est, sed fabula. Annon enim in multis locis ministri ecclesiæ alterum pedem in curia habent? Ut de Consistoriis nihil dicam, ubi certe non agitur de internis ecclesiæ, sed aperte de externis: Quod si dixeris hæc exempla ad Papo-cæsariam non pertinere, nec esse hæc vitia, aut illicita, parum tamen promovebis, si modo obtineam, nec ergo me, nec te ex communi doctrina formare posse clarum conceptum Papo-cæsaria. Cæsaro-papias exempla, uti ob summam Cleri vigilantiam, omni tempore fuerunt rarissima, ita ne hodie multa extant, nisi quod sæpe Principibus controversia moveatur a Clero, cum jure suo circa externa uti volunt, ac si simul interna ipsis concredita aggrederentur & sic Cæsaro-papiæ exempla præberent. Prodest enim obscuritas doctrinæ illius raro Principibus, sæpe Clero. Sub hac larva zelum divinum & spirituale interpretantur, quod in se Papo-Cæsaria est; sub eadem Principum jura involant, & si Principes nitantur contra, eos de Cæsaro-papia accusant. Nullum jus Principi competit circa ea, quæ Deus jusfit & prohibuit. Bene. Ergo vel nullum jus Principi reliquum est, vel in iis id habet, quæ Deus non præcepit, nec interdixit. At hæc ultima quid aliud sunt, quam quæ uno verbo dicuntur Adiaphora? Sed annon & nostris Principibus jus circa Adiaphora aperte negatur a Clero nostro? Annon Cæsaro-papiæ crimen impingunt illis Principibus, qui jure suo utuntur? Inter externa, si quæ sunt, quid magis externum esse poterat alicui negotio, quam locus & tempus? Et tamen hoc ipsum jus Principibus controversum redditur? Nec possessio diuturna & continua deterret adversarios. Capiamus ex re primum obvia exemplum. Nulla est ordinatio ecclesiastica in terris Principum protestantium, quæ non de loco & tempore cultus divini disponat. Et tamen si quis urgeatur,

ut secundum ordinationem illam tempus concionum suarum determinet, multi urgent, istas ordinationes petere interna ecclesiae: scriptum enim est a Paulo: Spiritum Sanctum ne extinguatis. Ergo magistratum politicum huic praecepto divino refragaturum esse, si determinare velit tempus concionandi. Additur: parum Christianos esse qui conquerantur de longioribus concionibus; has ad beneficia Pastorum esse referendas; ex impulsu Spiritus Sancti conciones in longius spatium extendi, cui a ministro ecclesiae non possit nec debeat resisti; ministerium esse officium Spiritus Sancti, & ideo etiam Germanico idiomate ministros appellari spirituales καὶ ἑξοχῆ. Suggestum esse officinam Spiritus Sancti, conciones longiores non esse rejiciendas, cum fundamentum habeant in scriptura, Christo ipso & Paulo conciones in longius extendentibus: debere ergo longiores conciones attente audiri, etiam ab ipsis Principibus, exemplo Constantini M. Vit. Const. l. c. 33. &c. Tanta est vis ratiuncularum, ut etiam hominibus piis per easdem subinde impositum fuisse observavimus. Miscetur multa huc non pertinentia. Ita est, qui verbum Dei tædio habent, parum Christiani sunt, ergo & illi, quos conciones piorum hominum ex impulsu Spiritus Sancti agentium nausea afficiunt. Sed hoc non est in quaestione. Peccabat conservus in Evangelio a conservo suo ex rigore debitum exigens, sed tamen hic illi non opponere poterat exceptionem non competentis actionis. Ita peccant auditores, quibus verbum Dei tædium est, sed propterea minister ecclesiae non liberatur ab obligatione erga Principem & ecclesiam. Neque huc pertinet, querere, an conciones longiores sint res sua natura turpes & rejiciendae. Quis enim unquam id asseruit? Sunt ergo & parum hic pertinentia exempla concionum Christi & Pauli. Et eo minus huc pertinent, quo magis distant inter se conciones Christi & Apostolorum a concionibus nostris, quae discuntur artificio humano secundum praecepta collegiorum homileticorum. Adde, quod nec Christus, nec Paulus promissione jurata sive injurata se obligaverant ordina-

ordinationi alicui ecclesiastica. Afferuntur præterea quædam aperte Papistica, qualia sunt, de nomine spiritualium etiam ministris nostris tribuisolito, & de ex asciandis Principibus nostris ad exemplum Constantini apud Eusebium, deque suggestu officina Spiritus Sancti, qui in officinam hanc non ante erectus est, quam eo tempore, quo ex studio verbi divini factum est opificium. Omnis nervus ergo dissensionis in dicto Pauli situs est, qui spiritum non vult extingui aut supprimi. Jam demus, de Spiritu Sancto eum intelligendum esse, quamvis & de hoc adhuc possit disquiri: demus insuper, ministros concionantes agi spiritu Dei, quamvis de impiis id omnino negandum sit, & pii admonendi sint, ne in se motus pios vel angelicos confundant, cum motibus Spiritus Sancti & Theopneustia: & ut in concionibus suis cum Paulo distinguant inter ea, quæ dicit Dominus, & quæ dicunt ipsi. Demus, inquam hæc omnia. Quis unquam seposito affectu dicet, per ordinationes ecclesiasticas tempora concionum determinantes extingui Spiritum aut supprimi? Si Spiritus Sanctus non supprimitur in Professoribus Theologiæ determinatione horæ, quomodo supprimeretur in concionatore? Si non supprimitur ideo, quod per ordinationes politicas adstringi se patitur ad exponendas Epistolas & Evangelia ab hominibus præscripta, & quod certo ac statuto tempore conciones incipiant, cur supprimeretur determinatione temporis, quo debeant finire. Quamvis insuper concedamus, parum Christianum videri, si quis cum summo rigore observationem ordinationum illarum a ministris velit exigere, cum facile excusationem mereatur, cui donum brevitatis non est concessum, non tamen ea, quæ excusandi loco proferri debebant, vertenda sunt in impugnanda jura magistratus politici, nec statim pro impossibili habendum, quod difficile est, maxime vero quod difficile est ex falsa hypothefi. Non credam unquam, si quis dicat, impossibile ipsi esse, determinato in ordinatione tempore, sermones ad populum absolvere, etsi facile credam, eum bona fide hæc dicere. Sponderem, artem illam a quocunque

cunque homine integræ mentis, tantum abest a Christiano, facillime ac gratis & addisci, & doceri posse.

Postulavit hanc digressionem amor errantium, & ut exemplum præbeatur, quam subtile vitium sit Papo-cæsaria, & quam insensibiliter insidias struat etiam illis, qui strenue allaborant in acquirendo & monstrando alijs vero ac unico bono. Multum prodesset ergo si distinctior ejus traderetur conceptus & differentia a Cæsaro-papia. Mihi, salvo aliorum judicio, sic videtur. Distinctissima & non combinabilia officia esse Imperantium & Doctorum, Mosis & Christi, & ab alijs & alibi fufius est monstratum. Imperium sine coactione non est; doctrina tanquam magnum amoris testimonium & beneficium coactionem omnem respuit. Utrumque officium si misceatur, alterutrum vitiorum sæpe dictorum evadit, Papo-cæsaria est, si Doctores velint imperare, Cæsaro-papia, si Imperantes velint doctrinam gladio obtrudere. Nam si imperantes seposita coactione imperii docere velint, id ad Cæsaro-papias vitium transferre nolim, nec exemplo Usiæ ex veteri fœdere illustrare. Ibi enim Sacerdotium Levitis proprium erat, & involabat adeo officium alienum Usiæ contra voluntatem Dei; at in novo fœdere omnes Christiani sacerdotium spirituale gerunt, adeoque & Reges. Ut de ea quæstione: an sacerdotes & ministri ecclesiæ æquipolleant? jam nihil dicam. Arma temporalia sunt Principibus commissa, ad reprimendos hostes seculi, & coercendos eos, qui turbant tranquillitatem externam. Docentium arma debent esse spiritualia, & ipsorum spiritus diversus longe a spiritu Eliæ. Non peccarent adeo imperantes dono docendi instructi, si ab imperio transfrent ad doctrinam; peccarent omnino ministri ecclesiæ, si a doctrina transfrent ad imperium, tantum abest ut conjungere imperium humanum doctrinæ liceat. Vos non sic. Moses officium suum deponere potest, ut Christo fiat locus. At Christus non affectat principatum Mosis nec ejus assistentia aut miraculis Mosaicis opus habet. Eo ipso testantur se carnales esse, destitutos armis spiritualibus, quando brachium seculare in rebus spiri-
tuali-

tualibus, quando brachium seculare in rebus spiritualibus implorant, & ab eo suppetias petunt. Non male Lutherus illo tempore, quo spiritus ejus intervalla heroica habebat, Evangelium non opus habere defensione Electoris, quin potius per id defendi regiones Electoris.

Quamvis vero aperta hæc sint & evidentia, quamvis quilibet in vitium Cæsaro-papæ & Papæ-Cæsariæ invehat, nihil tamen utroque sic perspicue exposito frequentius esse etiam in territoriis Principum Protestantium, facile patet, si quis saltem id cogitet, quam firmiter plerisque Principibus a Clero persuasum sit, non tolerandos esse dissentientes in rebus fidei, hæresin esse crimen, hæreticos esse brachio seculari persequendos. Habemus proh dolor inter nos frequentia satis exempla inquisitionum plus quam Hispanicarum, & eorum omnium, quæ pro stabilienda & Cæsaro-Papæ & Papæ-Cæsariæ invenit jus utrumque Clericale & Justinianæum & Canonicum, in juncta hic disputatione latius deducta. Habemur Laici, æque ut in Papatu, pro canibus, & porcis, si non adorare velimus libellos Cleri, & lingere eorum sputa. Forte id nondum nobis dicitur. Sed quid opus est verbis, ubi rerum testimonia adsunt? Imo nec verba desunt. Offensum alibi, & incredulis, qui oculis apertis non vident, ostendetur alia occasione, vel ex sola præfatione Formulæ Concordiæ, quam aperte stabiliatur ibi fides Carbonaria, & quam clare Laici omnes, i. e. Principes, Aulici, Milites, Eruditi, Nobiles, Ignobiles, Jcti, Medici, Philosophi, Studiosi, mercatores, opifices, rustici, & sexus sequior in universum saltem non habeantur pro truncis & stipitibus. Sed veritas odium parit, hæc veritas parit odium, quo non gravius datur in mundo, cujus liberationem speciatim petere solebat Philippus; odium, quod precibus publice exorare solent osores, ut Deus eos repleat odio dissentientium, odium, ut paucis multa complectar, infernale. Sed veritatem qui amat, odium istud non curat, tutus clypeo veritatis ipsius. Amat osores, & fontem amoris orat, ut ipsum repleat amore horum osorum, rogat ut ipsos illuminet, quo miseriam suam agnoscant; & ut condonet furorem, quem nesciunt furorem esse, sed habent pro zelo divino. Interim contumelias

E

eorum

eorum & calumnias spernit, sed absque ambitione, negligit, sed absque negligentia. Si opus sit, duobus verbis monstrat falsitatem imputatorum criminum. Monuerunt me sapius amici, ut Clerico Dantiscano in scripto publico me perjurii & apostasie accusanti, responderem. Sed quid opus responsione in mendaciis apertis? Defensione indigemus & excusatione, si indicia adfint aut suspiciones rei turpis, cujus accusamur. Ego perjurus sim? qui nunquam per Dei gratiam iuravi in ullum libellum Clericalem; Quodsi iurassem, ex ignorantia & bona fide, alio argumento liberarem me ab impacta perjurii calumnia. Jam eo non est opus. Qua fronte me vero Apostatam dixerit, ignoro. Vivo in secta, in qua natus & educatus sum, nec unquam ad aliam transivi. Scio non paucos Clericos optare, ut transirem, & possem historiam narrare, sollicitasse quosdam ex Clero Lutherano, (quis putaret!) Virum Illustrem ex religione Reformatamata, ut mihi persuaderet, i quo ad religionem reformatam transirem. Sed nolo risum excitare narrando, quam facete impudens hoc petitus fuerit rejectum. Ergo huic quidem convitiatori nihil aliud repono, quam ut precer seriam agnitionem impudentia, & penitentiam ob infamia & enormia crimina, qua vel sola publicatione itinerarii famosissimi publice commisit.

Videbatur obtrektor alius isque anonymus fusiori responsione dignus, qui sub titulo *repetitionis doctrinae orthodoxae de fundamento fidei* omne id egerat, ut ex disputatione nupera, *An heresis sit crimen?* me argueret, quod declinaverim a simplicitate fidei, ut Spiritum sanctum quasi correcturus apertissima scripturae dicta everterem & aliud Evangelium predicarem; quod sim inflatus, nihil sciens, sed infans circa sermones ac verborum pugnas, *ich seye in meinen Gedanken erlossen/das ich niemand achte;* quod eodem zelo repugnandum sit sententia mea, quod fides sit amor, quo rejiciatur sententia Pontificiorum de justificatione ex operibus; &c. Et videbatur quidem responsionem eo magis desiderare illud scripti, quod autor in eo affectaret singularem mansuetudinem ac pietatem, si modo imputationes modo dictae stare poterunt cum mansuetudine ac pietate) & quod a deo multis videretur; alium latere autorem, quam

quam qui revera id scripserat. Posteaquam vero innotuit, autorem esse virum, qui jam satis ex aliis operibus carnis notus esset, & qui jam alia occasione, magnâ quidem operâ, sed frustra quaesierat, inclarescere simili scribendi genere, non una mihi fuerunt causæ, quod & hac parte monitum amicorum negligendum censuerim. Tria enim præcipue sunt calumniarum genera, quibus me petit occultans se ille hostis, 1. quod aliud fundamentum justificationis ponam, quam meritum Christi, 2. quod fidem pro amore habeam, 3. quod injuria affecerim Apologiam A. C. quod dixerim, eam de fide intellectuali tantum loqui, quia videlicet decreverim, Lutheranam religionem & libros Symbolicos accusare & rejicere. Sed quid hic verbis opus: ubi ipsa disputatio, & ipsa sana ratio me defendunt. Nam 1. dum fundamentum fidei meæ dixi esse amorem Dei & odium sui ipsius, non potui, ut ipse contextus totius paragraphi ostendit, loqui de fide justificante, & de fundamento justificationis, sed aperte locutus sum de fide, quatenus confessionem de symbolo vel systemate denotat, cujus articuli dividuntur in fundamentales & non fundamentales. Et evidens est sensus dicti mei, quod in mea fidei confessione centrum & norma omnium controversiarum adeoque & fundamentum & finis, ad quod omnia referri debeant in confessione fidei, sit amor Dei & odium sui ipsius, ita ut errores qui ab utroque vel alterutro horum abducant, pro fundamentalibus & periculosis habeam; eos vero errores in confessione fidei, qui ab amore Dei non seducant, nec odium sui ipsius impediunt, uno verbo qui non avertant nos a viva cognitione mysterii voluntatis divinæ, etiamsi errent circa varia mysteria essentia divinæ, utpote imperscrutabilia & omnem intellectum, etiam illuminatum superantia, me pro fundamentalibus ac periculosis non habere, etsi videam forte omnem Clerum, & Principes ab iis seductos in hos errantes tanquam infames & pessimos hæreticos favere. Id vero, credo, ne quidem ullus philosophix tyro a me postulabit, ut tempus perdam collectione infinitorum locorum ex lexicis, metaphysicis, item & scriptis ipsorummet Theologorum nostratum, finem & normam ac in genere omnem propositionem

primariam alicujus disciplinae aut systematis recte dici fundamentum. Denique sophismata & contradictiones ab autore in singulis fere lineis & paginis hic ostendere velle cui usui? Periti jam vident. Imperiis parum prodesset. Minime omnium ipsi auctori, utpote quem ex variis argumentis cognovi, esse inemendabilem, postquam seriis adhortationibus non est emendatus, quas ipsi dederam in aliquot literis ad ipsum alius occasione scriptis, quas utique simul publicare debuisset, si sincere voluisset narrare historiam controversiae alterius inter nos actitatae. 2. Quod fides sit amor (etsi non omnis amor sit fides) omnes evidentissime agnoscunt, qui, omissa philosophia gentili, & corda propria & scripturam sacram scrutantur. Qui id negant, ante omnia rogandi sunt, ut omnem sapientiam hujus mundi abjiciant, & ad notitiam seriam sui ipsius & humani generis atque ad fontem omnis sapientiae vere transeant. Hoc ab ipsis non impetrato frustra erit omnis disputatio. Et jam verus est illa controversia, ac in Reformatorum secta jam inter Gisbertum Voëtium & Coccejanos anno hujus seculi 76. publicis in scriptis ventilata. Praeprimis quidam Cephas Pistophilus eruditum scriptum, quo sententiam Theologorum veterum & recentiorum de amore in fide exponitur, tum edidit, quorsum adversarium meum remitto. Si Paulum Augustino praeferret Antagonista; rogarem, ut diligenter expenderet verba Pauli: *Cbaritas credit omnia, sperat omnia.* Nunc cum probabile sit, majorem apud ipsum etiam, ut apud alios communiter, esse auctoritatem Augustini, audiat hujus sententiam. *Credere in Deum est credendo amare, in eum ire & membris ejus incorporari. Fides est cognitio, per quam non querendo voluimus, sed inherendo diligimus.* Adversus hunc ergo & adversus Paulum vertat haereticus eundem zelum suum, quo erga Pontificios uti vult. Opto vero carissimae patriae, ut hic scriptor nunquam occasionem habeat, zelum suum erga praesentes Pontificios ostendendi, sed semper contra absentes. Vereor enim valde, ne, si contra praesentes zelo opus sit, ex hoc zelore fiat Gaal. Jud. IX. 29. 38. Vereor valde, ut armis instructus sit, quibus adversus hostes praesentes opus est, cum & scholis prodierit, quae, more Pontificiorum, docent adversarios ante

ante fugare, quam adversus eos pugnetur. Si genuino zelo instructus esses, cur non suo zelo utitur adversus me presentem? cur non huc venit & cum antiquis amicis consilia capit me hereticandi? cur non publica mecum collatione ostendit, Thomastum esse tantum hereticum, cui eodem zelo resistendum sit, quo libenter resistere vult Clerus zelotes Pontificiis? cur non acceptat invitationem meam publicam aliquoties iteratam, & honestissimas condiciones ibi positas? His autem conditionibus neglectis mihi non vertetur vicio, si similiter schedas adversariorum sim neglecturus, atque hostium timidorum, & qui malunt insidias occulte struere, aut in absentem calumniari, quam cordate pugnare & sincero ore veritatem tueri. Obstrictus ero ut amico maximo, qui mihi sincere ostenderit, me quid docere, quod turbat quietem publicam, aut quod repugnat sacris literis. Sed prater rationem & SS. literas nullum alium lib. illum admitto, minime vero omnium a Clero consecutum & conscientis Laicorum obtrusum. Volo jure uti, quo Lutherus usus est, quod non potest denegari ulli homini. Symbola & libros symbolicos, qua confessiones sunt eorum, qui confecerunt, non odi, sed qua normæ esse debent conscientiarum aliarum & judices controversiarum, omnes non odi quidem, sed horreo, & si opus est, ad juramentum perhorrescentia me offero. Quod vero in disputatione illa (3) Apologiam A. C. injuria affecerim, nemo dicit, qui verba mea curatus pensitaverit. Dixi: textus, latinum & Germanicum non correspondere, & verba esse dubia & variantia, ut non sis firmiter persuasus, utrum de fide intellectualliquatur apologia, an de fide cordis, qui sine amore esse nequit. Adversus istam doctrinam parum aut nihil facit, quod VELLE & ACCIPERE mox sequatur in Apologia. Vidi ista jam illo tempore, dolose non omisi. Sed ea non satisfecerunt; jam per aliquot secula Clerus voluntatem & intellectum miscere adusus est. Jam Justiniani tempore illi, qui credebant, veras esse formulas a Clero prescriptas, quod intellectus est opus, dicebantur sequi Dei omnipotentis amorem, quod voluntatis est, *l. 19. C. de heret.* Non sufficit, ex mea sententia ad veram fidem, VELLE ACCIPERE, quod Deus offert, sed cum Augustino, velle

velle inhære Deo. Quid putat Repetitor? **VELLE MEDI-**
TARI pertinetne magis ad intellectum, an ad voluntatem?
 Quid putat: **VELLE** speculari divitias sponse, **VELLE** easdem
ACCIPERE oblatas a sponfa; imo **DELECTARI** iisdem, & **FI-**
DUCIAM ac **SOLATIUM** in iis ponere: quid putat inquam?
 Videt meros actus voluntatis majusculis literis hic expressos.
 Jam dicat: an ii actus omnes connotant fiduciam & amorem
 sponse, an vero fiduciam & amorem divitiarum seu avaritiam?
 Dicat ergo Repetitor, ad eruditam objectionem non sufficere
 impressionem literarum majuscularum, sed ultra quid requiri.
 Sed quid moror? Etiam causas omittendæ responsionis recen-
 sendo puto, obrectatori satis responsum esse.

Quamvis forte autoritate paterna idem adactus sit ad
 factum hunc edendum, ut prætextum haberet aliquem Papa
 Lipsiensis, disputationem meam, quamvis tarde nimis & distra-
 ctis jam plerisque exemplaribus, confiscandi. Gratas ei & pro
 hac injuria ago publice, & gloriæ id mihi duco, ac rogo enixe,
 velit & præsentia scripta quam celerrime confiscatione dignari.
 Nam confiscationes ab ipso & sociis impetratæ aut jussæ testimo-
 nia sunt publica, multum veritatis salutaris, præprimis malitias
 regni tenebrarum detegentis, libris his fisco addictis inesse. Ex
 magistratu urbis, cujus nomen in confiscationibus simul adhi-
 betur, plerosque, exceptis paucissimis, (pauciores enim duobus
 esse nequeant,) facile excusatos habeo, cum mihi probe sit
 cognitum, eosdem sub jugo hoc Clericalijam diu gemere, at-
 que ut tandem aliquando ab eo liberentur, & eorum status
 mutetur, sed in melius, animitus apprecor.

Atque hæc hæctenus adduxisse, non inconveniens credo
 erit ab instituto, cujus causa calamum suscepi. Sustinuit enim
 in disputatione illa, quæ lapis offensionis fuit, respondentis
 vices Nobilissimus atque Consultissimus **JOHANNES CHRIS-**
TOPHORUS RUBE/ Advoc. Duc. Sax. Salfeldensis, qui jam
 programmate hoc secundum statuta Facultatis nostræ commen-
 dandus est. Natus est Ebræ superiori prope Sondershusam, die
 19 Novembr. 1665. Patre Viro Reverendo, **JOHANNE**
CHRISTOPHORO RUBIO, Pastore superioris & inferioris
 Ebræ

Ebra vigilantissimo, matre ANNA CATHARINA, nata Sauerackeria. Ab his Parentibus, qui adhucdum vitali aura fruuntur, noster sub adjutorio præceptorum privatorum usque ad annum ætatis duodecimum educatus, ac tum in schola publica Sondershusana diligentis & fidelitatis Rectoris *M. Cunradi Dunkelbergii* commendatus est, jam Northusianum pædagogium moderantis. Vixit ibi, ut discipulus assiduus & attentus, usque ad annum 84. seculi præsentis, ubi ex consilio patris ac præceptorum scholam cum Academia Wittenbergensi commutavit, sumtus studiorum suppeditante singulari munificentia Illustrissimi Comitis Schwartzburgici, quam humillima recoluit mente. Præmissis Wittebergæ fundamentis in Philosophia, sub informatione Excellentissimorum Professorum & Adjunctorum Clarissimorum, præprimis autem in studiis elegantioribus & historicis diligenter frequentato auditorio viri summi nominis SCHURTZ-FLEISCHII, & Historiam universalem, & notitiam Imperii, & introductionem ad historiam exponentis, ad sacra Themidos transit, & Magnificos viros, ZIEGLERUM, HEBERUM ac BERGERUM publice, privatim vero Excellentissimum BRENDELIIUM, audivit, ac sub hujus potissimum manu ductione cursum juris integrum absolvit, ac disputando etiam in Struvii jus Romano Germanicum forense & Schnobelii dissertationes publice pariter ac privatim se exercuit. Hinc ad Academiam Juliam anno 1687. migrare constituit, quod tum quidem sibi persuaderet, gloriam & eruditionis æstimationem inde parari, si in diversis Academiis quis commoratus esset. Sed DEO aliter visum erat, cujus providentia factum est, ut Nostro eo tempore Syndicatus, qui Sondershusæ vacabat, conferretur, atque thalamo jungeretur virgo, & formæ elegantia & morum suavitate prædita *Anna Dorothea, Johannis Christophori Neufsi, Camerarii & sacri ærarii præfecti* ibidem filia, cum qua hæcenus dulcissimum ac secundum conjugium expertus est. Eidem divinæ providentiæ adscribit, quod postquam Sondershusæ per quinquentium munere illo functus esset, simul vero desideria aliorum in judicio proposuisset, Salsfeldiam se contulerit, ibique in ordinem Advocatorum Principalis Cameræ & Præfecturæ d. 9.

Aug.

Aug. 1692. præfinito juramento, clementissime receptus fuerit, atque per totum vicæ spatium se infinita alia divinæ benignitatis & clementiæ signa expertum esse pia mente deprædicat, ut adeo, jam dudum divinæ directioni se totum tradiderit, operas vero suas utilitati aliorum destinaverit. Quibus expediendis ut magis par esset, ex monitu amicorum mente Junio hujus anni accessit *Almanu Pridericianam*, admissionem ad majores honores ab in clyta Facultate juridica petiturus. Ut vero statuti satisficeret, obtulit mihi Decano disputationem pro Candidatura de Crimine Hæreticos, ex qua cur saltem primariam quæstionem, an hæresis sit crimen? in ordinem redegerim, causas dixi in epistola dictæ disputationi subjunctæ. Circa ea, quæ de crimine hæreticos dicenda restabant, initio consilium dederam, ut illa thesibus brevioribus de crimine hæretificii includeret, sed paulo post mutavi sententiam, atque suasi, ut omnis materia meditationi de jure Principis circa hæreticos juxta dispositæ inseratur, ita quidem, ut tribus omnino capitibus discursus totus absolvetur, quorum primum agat de *Jure Principis circa hæreticos, ex hypothesi Juris Clericalis*, deductum ex utroque jure, Civili & Canonico; secundum de *Jure Principis Evangelici circa hæreticos*, derivandum ex verbo Dei, novi potissimum fœderis; tertium de *Jure Principis circa hæreticos secundum Praxin in territoriis Principum Protestantium receptum*, excerptum ex Autoribus practicis & actis publicis. Noli tamen Clarissimo Candidato permittere, ut omnia tria capita elaboraret, sed monui, ut theses breviores circa primum saltem conscriberet, ne videlicet ex posterioribus duobus hæretifices, qui veritatis propagationem pati nequeunt, occasionem majorem nanciscerentur, tristius quid in ipsum tanquam in hæreticum statuendi. Ergo posteriora duo mihi soli, persecutionum Clericalium jam ad usum, reservavi, edenda per modum supplementi, quamprimum Deus vires concesserit. Sic nata est præfens disputatio inauguralis, cras publice habenda, postquam Nobilissimus Candidatus in utroque examine eum se præfinit, quem non indignum judicaret Facultas nostra, ut hanc licentiam indulgeret. Huic vero disputationi ut Magnificus Academiæ Rector, atque Illustrissimi, Excellentissimi, aliisque titulis insigniti Academiæ nostræ Patroni, Fautores, professores, Cives, frequenter interesse velint, ea, quæ par est, humanitate orō, vicissim omnia officia atque inserviendi promissitudinem omnem pollicitus. P. P. d. 10.

Novembr. 1697.

94 A 7390

94 A 7390

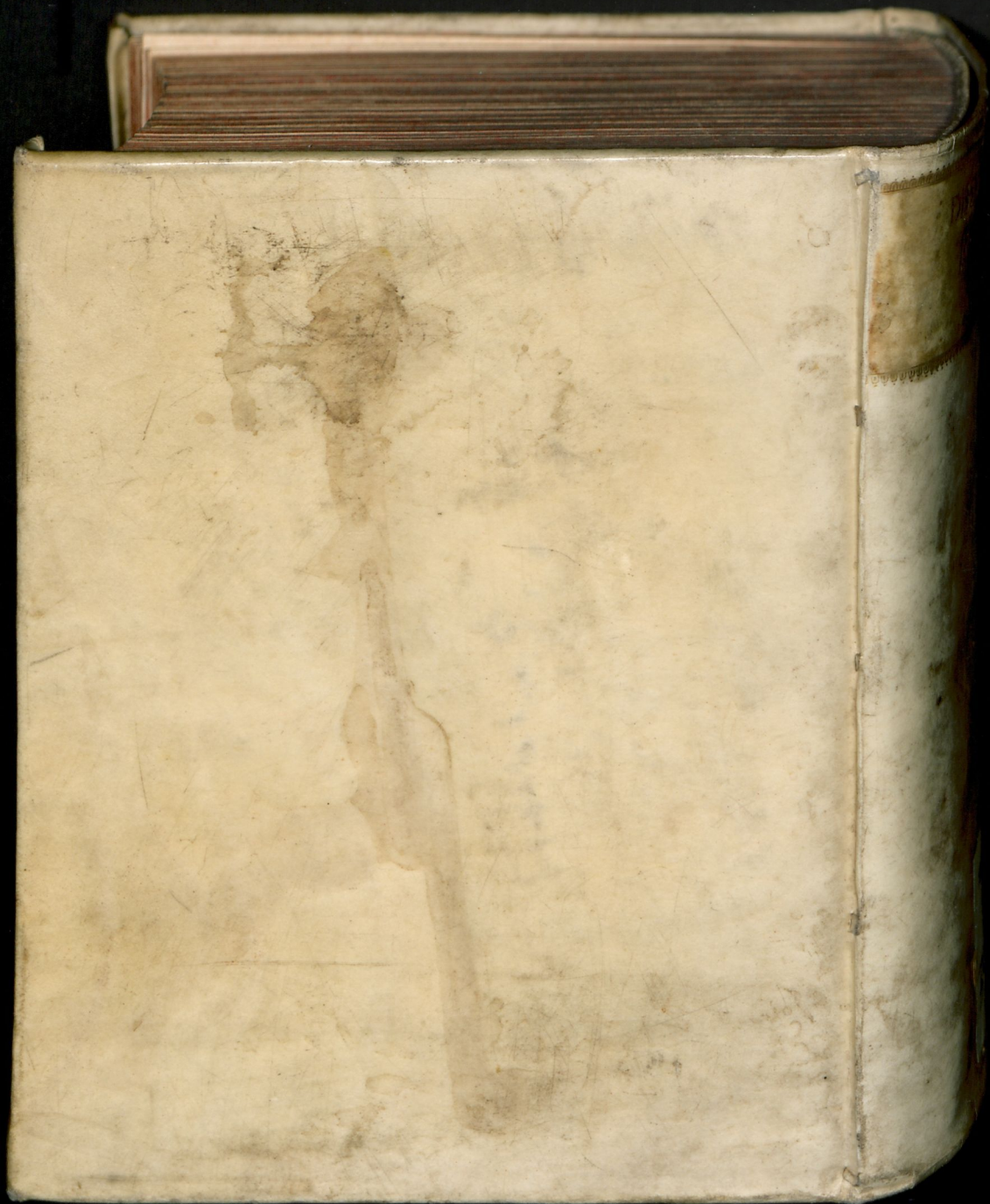

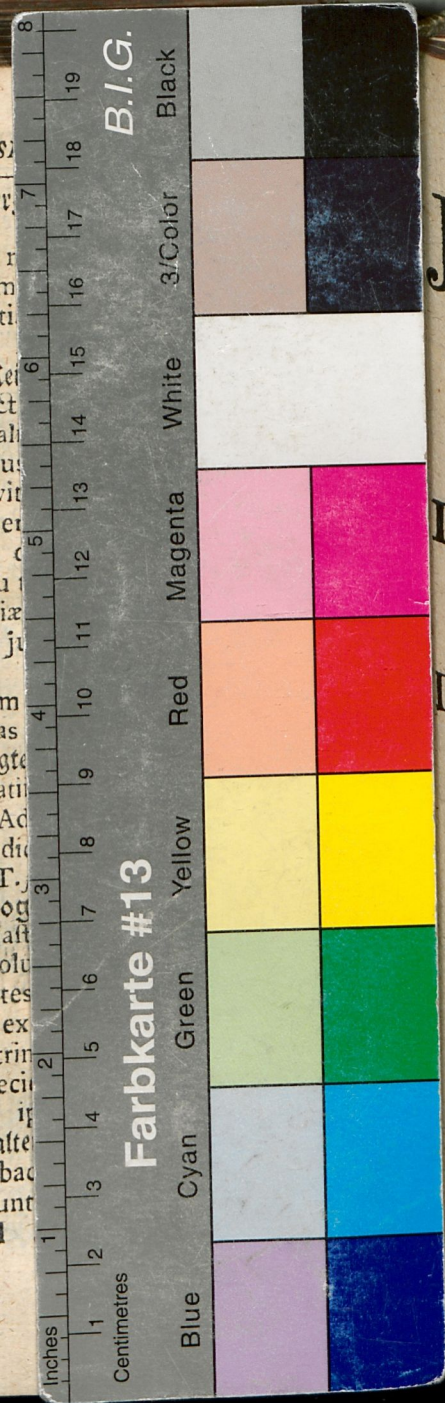
JK

Reko

VGA

22

THESES INAUGURALES
DE
**JURE PRINCIPIS
CIRCA HÆRETICOS.**

Quas
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. FRIDERICO WILHELMO,
ELECT. BRANDENBURG. HEREDE,
&c. &c. &c.

PRÆSIDE
DN. D. CHRISTIANO THOMASIO,
CONS. ELECT. BRANDENB. & PROF. PUBL. AC
FACULT. JURID. h. t. DECANO,

PRO LICENTIA,

Summos in utroque Jure honores ac privilegia
Doctoralia rite capeffendi,

Publico eruditorum examini submittit,

JOHANNES CHRISTOPHORUS Rube/
Advoc. Duc. Sax. Salfeld.

Ad diem XI, Novembr. Anno M. DC. XCVII.

IN AUDITORIO MAIORI,

Horis Ante- & Pomeridianis

RECUSÆ HALÆ MAGDEBURGICÆ LITTERIS SALFELDIANIS. 1712.

(XXI.)